

COMENTARIU LA PSALMUL 110

Prof. TIBERIU BUHNĂ
Teologie Pastorală anul III

1. Prezentarea psalmului analizat

Psalmul 110 face parte din categoria psalmilor dogmatici sau de adorare. Psalm de tip sapiențial, alfabetic în ebraică, o meditație asupra faptelor minunate ale lui Dumnezeu. În general, acești psalmi sunt adevărate imne închinare lui Dumnezeu, cu evidențierea atributelor Sale. Așa de pildă avem psalmul 144 unde este celebrată veșnicia dumnezeiască („împărăția Ta este împărăția tuturor veacurilor, iar stăpânirea Ta din neam în neam”). Despre același lucru se tratează în psalmul 89/90, unde citim: „Că o mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri care a trecut și ca straja nopții”. În psalmul 17 este pusă în lumină măreția ori majestatea divină: „De strălucirea feței Lui norii au fugit, glasul Lui prin grindină și cărbuni de foc...”. Tot despre același lucru tratează și psalmii: 28, 45, 46, 47, 49, 65, 67, 76, 92, 93, 95, 96, 110, 113 etc.¹

1.1. Autor. Conținut

În fruntea celor mai mulți psalmi se află nume de persoane. Cele mai multe dintre aceste titluri, șaptezeci și trei în total, includ numele de David. Forma acestor titluri în ebraică include numele, precedat de prepoziție cu o literă lamed, care poate însemna *de* sau *pentru*. Prin urmare, expresia ebraică *l'David* poate însemna că un psalm a fost scris *de David* sau *pentru David*. În literatura rabinică, ca și în literatura creștină veche, se acceptă în mod normal că psalmii lui David au fost scriși de David. De exemplu, Talmudul spune asta *l'david mizmor*, înseamnă că prezența divină - *shekhinah* – i-a apărut lui David și apoi a cântat un psalm; în timp ce *mizmor david* înseamnă că a cântat un psalm și apoi a venit asupra lui *Shekhinah* (Ps 1:17a). Mai mult, există o tradiție rabinică că psalmii fără nume sunt plasați sub numele autorului amintit anterior.²

¹ Protos. Drd. Nifon Văcăruș, *Despre Psaltire, în general*, „Revista ortodoxă”, 16. 11. 2016.

² David C. Mitchell, *Les psaumes dans la judaïsme rabbinique*, Revue theologique de Louvain, 36e année, fasc. 2, 2005. pp. 166-191.

Autorul Psalmului 110 este necunoscut, dar pare să fie scris în vremea lui Neemia, la întoarcerea din exil. Fericitul Teodorit, episcopul Kirului³, începe comentariul său la acest psalm astfel:

„Cândva, de demult, Amonitenii și Moavitenii și Idumeii, adunând mulțime foarte multă, s-au ostășit asupra seminției Iudei. Și împărătea atunci peste aceasta Iosafat, bărbat mărturisit întru bună-credință, din cei din David. Acesta, înștiințându-se de mulțimea războinicilor, a venit la Dumnezeu cu tot norodul, cerând nebiruitul ajutor. Și a luat cererea cu adevărat, că Dumnezeul tuturor le-a poruncit să îndrăznească asupra vrăjmașilor, fiindcă El însuși îi va povățui. Deci a doua zi, războinicii s-au pornit unii asupra altora și s-au stricat pe sineși ca niște împotrivnici, încât niciunul nu a scăpat de pierzarea aceea. Văzând acest lucru dintru oarecare loc înalt, oastea Iudeilor a alergat ca și către un vânat gata, și a prădat pe războinici și s-au întors cu multă avuție și, după cum ne învață istoria Paralipomenei, ai intrat în Dumnezeiasca Biserică cu organe muzicești, lăudându-L pe Dăruitorul biruinței. Mai-înainte, văzându-le pe acestea, Prorocul a scris Psalmul de față ca pe-o laudă ce ar fi fost adusă de bine-credinciosul Iosafat. Și de laudă este și scrierea de deasupra, pentru că „aliluia” în limba evreiască zice: „Lăudați pe Domnul!”, că acest „alilu” însemnează „lăudați”, iar acest „ia”: „pe Domnul” ori „pe Cel ce este .”

1.2. Valorificarea psalmului în context iudaic

În forma în care o avem azi, Cartea Psalmilor există deja în secolul III î.d.Hr. deoarece o avem în întregime cuprinsă în *Septuaginta*, a cărei traducere s-a efectuat în aceste două secole. Traducătorii au preluat-o astfel din Biblia ebraică cu adaosul, în final, al psalmului 101, necanonic și absent în varianta ebraică. O altă dovadă în legătură cu aceasta ne parvine prin intermediul Introducerii la cartea necanonică a înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah, ce datează din secolul al II-lea î.d.Hr. și care amintește Cartea Psalmilor, alături de celelalte cărți canonice ale Vechiului Testament, încadrând-o în grupa „Chetubim”.

Destinația cu preponderență cultică a Psaltirii se deduce între altele și din împărțirea ei în cinci cărți, în analogie cu cărțile Pentateuhului, fiecare dintre ele terminându-se cu o doxologie. Din punct de vedere schematic împărțirea se prezintă astfel:

Cartea I: (ps. 1-41), cu doxologia: „Binecuvântat este Domnul, Dumnezeul lui Israel din veac și până în veac. Amin. Amin.”

³ Fericitul Teodorit al Kirului, *Tâlcuire a celor 150 de Psalmi ai prorocului David*, Editura Sofia, 2018, p. 424.

Cartea a II-a: (ps. 42-72), cu doxologia: „Binecuvântat este Domnul Dumnezeu, Dumnezeul lui Israel, singurul care face minuni. Și binecuvântat este numele slavei Lui în veac și în veacul veacului; Și se va umple de slava Lui tot pământul. Amin. Amin.”

Cartea a III-a: (ps. 73-89), cu doxologia: „Binecuvântat este Domnul în veci. Amin. Amin.”

Cartea a IV-a: (ps. 90-106), cu doxologia: „Binecuvântat este Domnul Dumnezeul lui Israel, din veac și până în veac, tot poporul să zică: Amin. Amin.”

Cartea a V-a: (ps. 107-150), fără doxologie.

Această împărțire aparține vechilor evrei după cum mărturisește Fericitul Ieronim, atunci când scrie: „In quique volumina Psalterium apud Hebraeos divisum est”. Ea ne sugerează și o cronologie aproximativă a psalmilor. În acest fel se crede că psalmii din prima carte, ce aparțin lui David, au fost colecționați chiar de către el sau cel puțin din porunca sa, cu scopul de a fi utilizați la templu. Și dintre psalmii cărții a doua, o bună parte au fost scriși de David, iar restul de fiii lui Core. Colecția acestor psalmi s-a făcut în timpul regelui Iezechia (716-687 î.d.Hr.). Oamenii acestui rege s-au ocupat și de încheierea colecției cărții Proverbelor, precum rezultă din cap. 25, 1 al însăși acestei lucrări unde citim: „Și acestea sunt pildele lui Solomon pe care le-au adunat oamenii lui Iezechia, regele lui Iuda”.

Un interes similar trebuie să fi manifestat ei și față de psalmi. Aceiași oameni au început probabil să adune la un loc și psalmii din cea de a treia carte. Munca lor a fost apoi continuată de alții fără ca această carte să fi fost încheiată înainte de întoarcerea din exil. Cartea a IV-a înglobează câțiva psalmi mai vechi și foarte mulți din epoca exilului și după exil. Ultima carte se compune din câțiva psalmi ai lui David, lăsați la o parte de colecționarii precedenți, precum și din alți psalmi, în majoritate din epoca celui de al doilea templu, adică de după exil.⁴

1.3. Interpretarea psalmului în exegeza iudaică

Interpretarea psalmilor în lumea iudaică, are ca principală sursă *Midrashale*. În ceea ce privește clasificarea lor, se consideră că Psalmii sunt împărțiți în 5 cărți, după modelul *Pentateuhului*. Moise a dat cele 5 cărți ale *Torei* poporului lui Israel, iar David i-a dat 5 cărți ale *Psalmilor* (1, 41, 73, 90, 105)⁵. Ideea că Psalmii formează o a doua Tora sau al doilea Pentateuh se găsește, de asemenea, în Manuscrisele de la Marea Moartă, în Talmud, și printre

⁴ Protos. Drd. Nifon Văcăruș, *Despre Psaltire, în general*, „Revista ortodoxă”, 16. 11. 2016.

⁵ David C. Mitchell, *Les psaumes dans la judaïsme rabbinique*, Revue theologique de Louvain, 36e année, fasc. 2, 2005, pp. 166-191.

scriitorii creștini, ca Hippolit, care observă că „evreii au împărțit psaltirea în cinci cărți, ca să fie un alt Pentateuh”.

Midrashele învață, de asemenea, că psalmii sunt în mod deliberat aranjați în Psaltire. El povestește cum într-o zi R. Joshua ben Levi a decis să înceapă rearanjarea psalmilor. O voce din cer i-a poruncit: „Nu trezi ceea ce doarme liniștit!”. Aceeași presupunere se găsește în tradițiile care relatează faptul că psalmii individuali au fost juxtapuși dintr-un motiv anume.

Desigur, și interpreții patristici împărtășesc acest punct de vedere că alcătuirea Psaltirii nu a fost lăsată la voia întâmplării. Sfântul Augustin spune: „Ordinea Psalmilor mi se pare că conține o taină de o forță misterioasă, dar încă nu mi-a fost dezvăluit”.

Origen spune că psalmii nu sunt prezentați în nicio ordine cronologic; deci trebuie să existe o altă explicație pentru forma curentă. El citează, de asemenea, o tradiție evreiască care arată o succesiune de evenimente care se regăsește în Cântările Treptelor (Ps 120-134). Deci, care este adevăratul sens al aranjamentului psaltirii? Nimeni nu spune asta niciodată. Cele cinci cărți ale sale formează, desigur, a doua Tora, dar acest element este doar un început de explicație. În ceea ce privește sensul mai profund, Sfinți Părinții mărturisesc că nu-l cunosc. Rabinii, la rândul lor, nu spun nimic. Fie explicația rabinilor s-a pierdut în timp, fie ei dețineau un secret mult prea mare pentru a fi scris.

În *Commentary of psalms*, Rashi⁶ sunt comentate câteva versete din psalmul 110 (111).

Versetul 4a: El a stabilit pentru Israel sabate și sărbători și porunci, iar El a scris în ele în a patra din poruncile Decalogului din Deut. 5:15, „Adu-ți aminte că și tu ai fost sclav în Egipt.”

Versetul 4b: Motivul pentru care el a făcut pomenire pentru minunile sale este pentru că el este milostiv și îndurat de copiii Săi și El se bucură de cei virtuoși.

2. Valorificarea psalmului în cultul iudaic

Literatura rabinică ne oferă o perspectivă unică asupra cultului în Israelul antic, ceea ce este evident de interes mai ales când studiem psalmii. Luați, de exemplu, *Cântările treptelor* (Ps 120-134). Mulți cititori ai Bibliei nu au idee ce rol au jucat acești psalmi în închinarea la templu.

Despre acest subiect, chiar și experții au oferit interpretări ciudate. Desigur, dacă citim Biblia cu atenție, putem găsi indicații despre folosirea inițială a acestor psalmi. De exemplu, Ps 122 vorbește despre triburile lui Yah care se urcă la Ierusalim, așa cum este scris în Lege.

⁶ *Rashi's Commentary of psalms*, by Mayer I. Gruber, Brill, Leiden, Boston, 2004, p. 672.

Acest lucru îl poate determina pe un cititor priceput să presupună că acești psalmi au legătură cu una dintre cele trei sărbători anuale ale Israelului: Paștele, Rusaliile și Sukkot. Un cititor foarte priceput ar putea observa că Ps. 132 este citat în 2 Ch 6 în contextul unei sărbători din Sukkot și acesta ar putea concluziona că colecția de psalmi este posibil legată cu Sukkot. Dar asta este tot ce putem învăța din acești psalmi, numai cu ajutorul Bibliei.

Când deschizi Mishnah, totul devine clar. Mishnah este o compilare a jumătății secolului al II-lea d.Hr. care se ocupă de toate practicile și tradițiile antice ale Israelului, în special despre a templului. Secțiunea Mishnah numită Mo'ed vorbește numai despre sărbători și subsecțiunea ei, Sukkah, a sărbătorii Sukkot. Observăm că la aceasta petrecere:

Nenumărați leviți [cântau] la harpe, lire, chimvale și trompete și instrumente muzicale pe cele cincisprezece trepte care coboară din

Curtea Israelului la Curtea Femeilor, corespunzând celor cincisprezece Cântece

Urcări în Psalmi; pe aceste trepte stăteau cu leviții instrumente muzicale care cântau melodii.

Deci Mishnah spune că în templu erau cincisprezece trepte și că acestea corespundeau Cântărilor treptelor. Unii comentatorii consideră că aceasta înseamnă doar că a existat cincisprezece trepte și cincisprezece imnuri, dar am impresia că există o „corespondență” mai profundă. Și, de fapt, se confirmă când se uită la Tosefta.

3. Perspective patristice

Cuviosul Eftimie Zigabenu și Sf. Nicodim Aghioritul⁷ fac o sinteză a comentariilor acestui psalm astfel: Sfântul Atanasie afirmă că dinspre fața Apostolilor se aduce psalmul acesta în chip mulțumitor, povestind ei câte și ce fel de lucrări ale economiei Mântuitorului s-au făcut. Teodorit crede că psalmul acesta se aduce dinspre fața împăratului Ioasaf ca laudă și mulțumire către Dumnezeu pentru biruința ce a făcut asupra Moabitenilor, Ammanitenilor și Iduemilor. Iar Hrisostom și Origen spun că psalmul acesta și cel următor cuprind câte slove are alfabetul evreiesc, adică cele 22 de litere. Aceleași le zice și Isihie: „Luminată cu adevărat e inscripția psalmului acestuia că Aliluia se tâlcuiește Slavă lui Dumnezeu. Are însă și ceva mai luminat, că Evreilor s-a scris după litere.”

Sf. Ioan Gură de Aur abordează lauda adusă lui Dumnezeu astfel:
Lăuda-Te-voi, Doamne, cu toată inima mea

⁷ Cuv. Eftimie Zigabenu și Sf. Nicodim Aghioritul, *Psaltirea în tâlcuirile Sfinților Părinți*, p. 478.

Ce înseamnă cu toată inima? Cu toată râvna de care sunt în stare, eliberat fiind de toate grijile vieții, cu un suflet înălțat de pe pământ la cer, cu sufletul desprins de legăturile trupului. Cu toată inima. Nu numai în cuvinte, nici numai cu limba și gura, ci și din tot cugetul. Căci astfel a legiuuit și Moise: „Îi vei iubi pe Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot cugetul tău”. Căci aici mi se pare mie că laudă numește mulțumirea. Te voi lauda, adică voi mulțumi. Toată viața și-a petrecut-o în această laudă. De aici începe, aici sfârșește. Și aceasta era lucrarea lui pururea, faptul de a aduce mulțumire pentru binefacerile făcute lui și altora.

La nimic nu caută Dumnezeu atât de mult cât la aceasta. Căci aceasta este jertfa, acesta este prinosul, acesta este semnul unui suflet recunoscător, aceasta este rană de mult plâns diavolului. De aici fericitul Iov a fost încununat și vestit, fiindcă mii de ispite fiind aduse asupra lui și femeia lui supărându-l, nu a cedat, ci a rămas să mulțumească Stăpânului pentru toate, nu numai când era bogat, ci și când era sărac, nu când era sănătos, ci când avea trupul plin de răni, nu numai când totul îi mergea ca pe roate, ci și când furtuna aceea cumplită a lovit întreaga lui casă și trupul lui. Căci acesta este semnul unui suflet mulțumitor, a aduce multă recunoștință lui Dumnezeu în întristări și necazuri și a rămâne mulțumitor.

Ceea ce arată și profetul în cele ce urmează. Fiindcă sunt unii care, fiind în vremuri de liniște, aduc mulțumire lui Dumnezeu, dar când pățimesc cele contrare, se tulbură. Dar sunt și unii care hulesc pe Dumnezeu la vreme de necaz. Arătând că astfel de lucruri se întâmplă nu de la natura evenimentelor, ci din pricina unei minți pervertite, adaugă, zicând: în sfatul celor dreți și în adunare, mari sunt lucrurile Domnului. Aceasta a spus-o arătând că este nevoie aici de un judecător nemitaric, de o adunare necoruptă și atunci vor fi evidente lucrările lui Dumnezeu că sunt mari și pline de atâtea minuni. Ele sunt mari și prin ele însele, dar se arată mari dacă este cine să judece drept. Fiindcă și soarele este prin sine strălucitor și luminos și luminează lumea întreagă, dar pentru ochii bolnavi nu este astfel. Dar nu este vina soarelui, ci a bolii care le slăbește vederea.

Așadar, când vei vedea pe cineva condamnând lucrările Lui Dumnezeu, să nu lepezi lucrările lui Dumnezeu pentru răutatea aceluia, ci gândul la pronia lui Dumnezeu să te facă să vezi nebunia aceluia. Căci așa cum acela care spune că soarele este întunecat, nu vatămă cu nimic acest astru prin judecata lui, ci dă o dovadă evidentă a orbirii lui și cel care spune că mierea este amară, nu afectează cu nimic dulceața ei, ci dă mărturie sigură de boala de care suferă, la fel și cel ce hulește lucrările lui Dumnezeu. Și așa cum acesta nu poate vătăma lucrările Lui Dumnezeu, nici ideea pe care ne-o facem despre ele, ci reflectă numai nebunia lui vrednică de osândă, la fel, cei care nu au o judecată dreaptă în privința lucrărilor Lui Dumnezeu, nu recunosc nici minunile care au loc.

Dacă cineva ar avea un suflet drept și nepervertit, va admira fiecare dintre minunile lui Dumnezeu, chiar cele care par grele. Căci ce nu este minunat dintre cele ce sunt, spune mie? Dacă vrei, să trecem cu vederea pe celelalte și să ajungem la cele care par multora împovărătoare, moartea, boala, sărăcia și altele asemenea. Dacă cineva ar avea o inimă dreaptă și pe acestea le va primi și le va admira. Căci dacă moartea a intrat în lume prin păcat, totuși atât de mare a fost puterea lui Dumnezeu, iubirea de oameni, înălțimea grijii Lui pentru noi, încât S-a folosit de aceasta în avantajul neamului nostru.

Căci ce greutate are moartea? Nu este slobozirea de chinuri? Nu este dezlegarea de griji? Nu îl auzi pe Iov elogiind-o: „Moartea este odihnă pentru bărbatul a cărui cale este ascunsă”. Nu este oare tăierea răutății? Dacă cineva ar fi rău, oare murind el, nu se pune capăt răutății lui? Căci „cel care a murit a fost slobozit de păcat”, adică nu mai adaugă păcat la păcat. Iar dacă cineva bun pleacă dincolo, toate cele ale virtuții lui sunt la loc sigur și într-o comoară neprădată. Iar pe cei vii, spune mie, nu îi face mai înțelepți și mai cumpătați? Nu vezi că adeseori, cei bogăți, care sunt plini de înfumurare și cu nasul pe sus, când sunt prezenți la o înmormântare și când văd un trup zăcând inert, și pe copiii lui orfani, și pe femeia lui văduvă, și pe prieteni întristați, și pe slujitori îmbrăcați în doliu, și toată casa în jale, nu-i vezi cum se înclină, cum se smeresc, cum se zdrobesc? Căci s-au bucurat de mii de ori de învățături, dar nimic n-au folosit, dar aici numai din priveliștea morții au devenit mai înțelepți, învățând nimicnicia și vremelnicia firii omenești, slăbiciunea și nestatornicia puterii lor, și în nenorocirile altora prevăd soarta care îi așteaptă și pe ei.⁸

Părintele Ioan Sorin Usca face o sinteză a comentariilor patristice referitoare la Psalmul 110.⁹

1. *Mărturisim-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea, în sfatul celor drepți și-n adunare,*

2. *Mari sunt lucrurile Domnului, dovedite în toate vrerile Sale;*

Pentru *dovedite* SEP 4 a preferat *cercetate*: „interpretările Părinților merg în două direcții principale:

a) *cercetate*, pregătite bine dinainte de Dumnezeu în vederea realizării planului Său (Ioan Gură de Aur);

b) *cercetate* bine de adunarea dreptilor spre a împlini voința lui Dumnezeu (Atanasie). Această a doua interpretare e sprijinită de Textul Masoretic”.

3. *Mărturisire și măreție este lucrarea Lui și dreptatea Lui rămâne în veacul veacului.*

4. *Pomenire a făcut de minunile Lui; milostiv și îndurat este Domnul, Este vorba de memorial (amintirea liturgică a minunilor lui Dumnezeu).*

⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, p. 219.

⁹ Pr. Ioan Sorin Usca, prof. Ioan Traia, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, p. 348.

5. *Hrană le-a dat celor ce se tem de El.*

El pururea va avea grijă de legământul Său. Fericitul Ieronim interpretează în tâlcuire literală: Dumnezeu l-a hrănit pe Ilie când era flămând, i-a hrănit pe Israeliti cu mană în pustie și, plinind Scripturile, le-a dat hrană tuturor celor ce se tem de El. În tâlcuire alegorică (profetică): Adevărata, duhovniceasca hrană pe care ne-a dat-o Dumnezeu este Pâinea cea vie, Care S-a pogorât din cer (Ioan 6, 51), adică Iisus, Care va deveni Hristosul Euharistic”.

6. *Tăria lucrurilor Sale i-a vestit-o poporului Său, așa ca El să le poată da moștenirea neamurilor.*

Moștenirea neamurilor, după Ioan Gură de Aur, este primirea Pământului făgăduinței.

7. *Lucrurile mâinilor Sale sunt adevăr și judecată; vrednice de crezare sunt toate poruncile Lui,*

Așadar lucrarea cea fără de început a lui Dumnezeu este cunoașterea celor ce există și preștiința celor ce vor fi în viitor, despre care de va vorbi cineva, nu se va îndepărta de la adevăr. Și această lucrare dumnezeiască fără de început și fără de sfârșit stă în judecată și preștiință întrucât cele ce există aveau trebuință, încă dinainte de existența lor, de judecată și de preștiință. Și era de trebuință să existe aceasta și după ivirea lor, ca nu cumva ele să dispară oarecând; unele pentru folosul lor, altele pentru folosul cel de obște, trebuiau să se ivească din nou, renăscând după o vreme, iar altele să rămână neschimbate. Lucrarea cea fără de început a lui Dumnezeu înseamnă întoarcerea în Sine, căci El Se mișcă, fără de început, întru contemplarea de Sine.

8. *Întărite în veacul veacului, făcute întru adevăr și dreptate.*

9. *El i-a trimis mântuire poporului Său, în veac Și-a pus legământul sub poruncă; sfânt și de temut e numele Său.*

Pentru *mântuire*, SEP 4 are răscumpărare: Textul Masoretic are preț de răscumpărare. Acest cuvânt rezumă toate gesturile salvatoare și de iertare ale lui Dumnezeu de-a lungul timpului, care își găsesc împlinirea în Hristos (cf. Luca 1, 68). Ioan Gură de Aur leagă expresia de Ioan 12, 47 (*Fiul Omului nu a venit să judece lumea, ci pentru ca lumea să fie mântuită prin El*).

10. *Frica de Domnul este începutul înțelepciunii, toți cei ce o plinesc au asupra-i o bună înțelegere. Lauda Lui rămâne în veacul veacului.*

Frica de Domnul: Literal: Frica Domnului. Ca și în multe alte expresii (crediința lui Dumnezeu, omul lui Dumnezeu, muntele lui Dumnezeu), acest genitiv posesiv exprimă superlativul, absolutul. Așadar, (în mentalitatea iudaică) frica lui Dumnezeu ar fi singura pe care trebuie s-o iei cu adevărat în seamă, celelalte fiind neglijabile. Cu toate acestea, frica nu trebuie înțeleasă, sub nici o formă, ca fiind o însușire a lui Dumnezeu, ceea ce impune, pentru mentalitatea modernă, o traducere prin genitivul instrumenta: frica de Domnul.

Comentariul lui Theodoret: înțelepciunea este cunoașterea celor dumnezeiești; trebuie să împodobim cunoașterea cu fapte, cinstindu-L astfel pe Acela care a dat cunoașterea. Precum, când e vorba de cele șapte daruri ale Duhului, dacă nu începe cineva de la frică, nu poate urca la celelalte, așa și în fericirile Domnului.

Dar ce este începutul înțelepciunii, dacă nu oprirea de la toate cele urâte lui Dumnezeu? Și cum se oprește cineva de la acestea, dacă nu nemaifăcând ceva fără întrebare și sfat, sau nemaigrăind ceva din cele ce nu se cuvin? Și apoi a se socoti pe sine nebun și prost și ca nefiind nimic.

Dacă începutul înțelepciunii este frica, sfârșitul ei este înțelegerea cea bună pentru cei ce o au pe ea. Iar dacă acestea sunt așa, trebuie să ne sârguim cu toată puterea să dobândim frica de Dumnezeu și înțelegerea cea bună. Frica, pentru ca să scăpăm de petele păcatului ștergându-le de pe suflet prin așteptarea chinurilor veșnice; înțelegerea, ca să ne dovedim împlinatori pricepuți ai tuturor voilor dumnezeiești. Omul îmbunătățit și temător de Dumnezeu este cel mai înțelept dintre oameni. Nu frica de Dumnezeu naște această cunoștință duhovnicească [...], ci cunoștința aceasta se dă ca un dar lucrării din frica lui Dumnezeu.

4. Valorificarea psalmului în cultul creștin

În Biserica Ortodoxă, cei 150 de psalmi au fost împărțiți, pentru a fi utilizați în cult, în 20 de catisme sau șezânde (timp în care credincioșii pot să stea în strană sau pe scaune) astfel:

Catisma I: ps. 1-8,	Catisma a XI-a: ps. 77-84,
Catisma a II-a: ps. 9-16,	Catisma a XII-a: ps. 85-90,
Catisma a III-a: ps. 17-23,	Catisma a XIII-a: ps. 91-100,
Catisma a IV-a: ps. 24-31,	Catisma a XIV-a: ps. 101-104,
Catisma a V-a: ps. 32-36,	Catisma a XV-a: ps. 105-108,
Catisma a VI-a: ps. 37-45,	Catisma a XVI-a: ps. 109-117,
Catisma a VII-a: ps. 46-54,	Catisma a XVII-a: ps. 118,
Catisma a VIII-a: ps. 55-63,	Catisma a XVIII-a: ps. 119-133,
Catisma a IX-a: ps. 64-69,	Catisma a XIX-a: ps. 134-141,
Catisma a X-a: ps. 70-76,	Catisma a XX-a: ps. 142-150.

Peste tot anul aceste catisme sunt repartizate astfel: Sâmbătă la vecernie, catisma I. Duminică la utrenie, catismele a II-a, a II-a și a XVII-a. Duminică, la vecernie, nu se citește nici o catismă. Dacă este praznic, se citește catisma I. Luni, la utrenie, catisma a IV-a și a V-a; la vecernie, catisma a VI-a. Marți, la utrenie, catisma a VII-a și a VIII-a; la vecernie catisma a IX-a. Miercuri, la utrenie, catisma a X-a și a XI-a; la vecernie, catisma a XII-a. Joi, la utrenie, catisma a XIII-a și a XIV-a; la vecernie, catisma a XV-a. Vineri, la utrenie,

catisma a XIX-a și a XX-a; la vecernie, catisma XVIII-a. Sâmbătă, la utrenie, catisma a XVI-a și a XVII-a.

5. Idei importante existente în psalmul analizat

5.1. Mesianice

Versetul 6: *Tăria lucrurilor Sale a vestit-o poporul Său, ca să le dea lor moștenirea neamurilor.*

Versetul 9: *Izbăvire a trimis poporului Său.*

5.2. Dogmatice

Prima temă asupra căreia se cuvine să ne îndreptăm preocupările este învățătură despre Dumnezeu sau teologia psalmilor, în sens restrâns. În legătură cu această stau toate celelalte teme de doctrina sau morală. De reținut că elementele de bază ale teologiei psalmilor, adică ale învățaturii despre Dumnezeu sunt de origine biblică.

O altă temă esențială ce intră în alcătuirea a ceea ce numim doctrina Psalmilor este antropologia. După Dumnezeu și Mesia, omul este prezența cea mai frecventă în cei 150 de psalmi. Astfel „teologia” sau învățătura despre Dumnezeu se îmbină strâns cu „antropologia” sau învățătura despre om, resemnarea în fața caracterului efemer al existenței umane terestre. Un adevăr dogmatic neomis de Psaltire, în legătură cu omul, este starea sa de păcătoșenie, moștenită de la protopărinți.

Pronia lui Dumnezeu, purtarea Sa de grijă: (Versetul 5) *Hrană a dat celor ce se tem de Dânsul.*

Dumnezeu creator (versetul 6), Dumnezeu atotputernic, Înțelepciunea. Versetul 3. *Tot ce face Dumnezeu este măreț și vrednic de laudă.*

5.3. Morale

Ca oricare carte a Sfintei Scripturi, tot astfel și Psaltirea cuprinde precepte religios-morale dintre cele mai înalte. Acestea sunt adecvate cu calitatea pe care o are omul de ființă socială, încadrată într-o comunitate, față de care are îndatoriri majore de îndeplinit. Înainte de orice, el se afla însă înaintea lui Dumnezeu, ceea ce face ca responsabilitatea sa față de Creatorul lui să se situeze deasupra oricăror alte îndatoriri. Datoriile omului față de Dumnezeu se reduc în esență la acestea trei: credința nestrămutată în El, ascultarea față de poruncile Sale și iubirea care trebuie să-l anime de-a pururi. Credința este o virtute care după Cartea Psalmilor trebuie să împodobească sufletul credincioșilor.

6. Concluzie

Psalmul 110 se înscrie în tematica memorialelor, adică a amintirilor liturgice a minunilor lui Dumnezeu. Sărbătorile în Israel au fost instituite nu doar pentru o simplă reamintire a intervențiilor minunate ale lui Dumnezeu în istoria Sa, ci mai degrabă pentru a le reactualiza și, oarecum, pentru a-l face poporul sfânt contemporan cu ele, în acel „astăzi” al actului liturgic. Sfântul Grigorie Teologul, în cuvântările sale, sublinia în mod deosebit această semnificație a sărbătorilor creștine, care fac prezente principalele taine ale iconomiei lui Hristos.¹⁰

Bibliografie

- *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2005.
- Agachi, Pr. Adrian, *Psaltirea, oglindă a sufletului omenesc, ziarul „Lumina”, 6 oct. 2021.*
- Bindiu, Protos. Olivian, *Psalmii și legătura lor cu cultul divin ortodox*, în „Revista Bisericii Ortodoxe Române”, Nr. 9-10, 1987.
- Cuv. Eftimie Zigabenu și Sf. Nicodim Aghioritul, *Psaltirea în tâlcuirile Sfinților Părinți*, Ed. Egumenița, 2018.
- Fericitul Teodorit al Kirului, *Tâlcuire a celor 150 de Psalmi ai prorocului David*, Editura Sofia, 2018.
- Gruber, Mayer, *Rashi's Commentary of psalms*, Brill, Leiden, Boston, 2004.
- <https://revistaortodoxa.ro/?p=1880>.
- Mitchell, David C., *Les psaumes dans la judaïsme rabbinique*, „Revue theologique de Louvain,” 36e année, fasc. 2, 2005, p. 166-191.
- Monahii Petru și Pavel, *Psaltirea, tradusă și comentată de în Muntele Athos*, Chișinău, 2018.
- Usca, Pr. Ioan Sorin, prof. Ioan Traia, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți, Psalmii*, Ed. Carte ortodoxă, 2009.
- Văcăruș, Protos. Drd. Nifon, *Despre Psaltire, în general*, „Revista ortodoxă”, 16. 11. 2016.

¹⁰ Monahii Petru și Pavel, *Psaltirea, tradusă și comentată de în Muntele Athos*, Chișinău, 2018, p. 281.